

УДК 811.161.2'367

СВІТЛАНА ШАБАТ-САВКА,
доктор філологічних наук, професор
(м. Чернівці)

**Граматичні маркери суб'єктивно-модальних інтенцій:
вставні та вставлені конструкції**

У статті визначено типологічні вияви суб'єктивно-модальних інтенцій, зокрема проаналізовано авторизовані інтенції, інтенції достовірності та інтенції гіпотетичності, що спрямовані на експлікацію автора – основного суб'єкта комунікації, на виокремлення власної позиції мовця, увиразнення індивідуально-авторського сприйняття світу й аксіологічних параметрів текстової комунікації; встановлено функційний потенціал вставних і вставлених конструкцій як релевантних граматичних маркерів авторських інтенцій, обґрунтовано їхню важливу роль у процесі вербалізації інтенційного простору мовної особистості.

Ключові слова: *комунікативна інтенція, мовець, суб'єктивна модальність, висловлення, вставні синтаксеми, вставлені конструкції, авторизація, достовірність, гіпотетичність.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Лінгвістика сьогодення багатовекторна за своїми напрямками і парадигмами. Утім, серед домінантних розглядаємо ті наукові студії, у яких представлено динамічний, комунікативно-прагматичний аспект функціонування мови, репрезентовано концептуальний аналіз психоментального світу суб'єкта комунікації, його лінгвокультури, прагнень та намірів, комплексне вивчення мовних ресурсів, що слугують релевантними засобами вербалізації інтенційного простору мовної особистості. Осердя сучасних мовознавчих студій цілком логічно виформовують категорійні величини, які мають антропоцентричне підґрунтя. Поряд із такими категоріями, як суб'єктивність, модальність, модус, визначальне місце, на наше переконання, належить і комунікативній інтенції – міжрівневій поняттєвій категорії, особливому лінгвістичному феномену з притаманним йому планом змісту (широкий спектр інтенційних потреб мовця) і планом форми, вербалізованої різноранговими мовними одиницями синтаксичного, морфологічного та лексичного рівнів. Актуальність нашого дослідження увиразнюється ще й синергетичним підходом до аналізу мовної системи, оскільки воно заторкує проблеми, пов'язані як із мовцем – основним суб'єктом

комунікації, так і з системою граматичних ресурсів, що найадекватніше відображають інтенційні горизонти комунікантів, індивідуально-авторське бачення світу.

Категорія комунікативної інтенції білатеральна: з одного боку, це неповторний світ людини, її емоції, прагнення, соціально зумовлені потреби, з іншого – безмежний світ мови (висловлення, синтаксеми, нечленовані комунікати, дискурс), що їх використовують мовці для вербалізації тих чи тих намірів. Одночасна апеляція до світу людського буття і до світу мови пояснює основну й засадничу роль інтенції в мовленнєвій та мисленнєвій діяльності мовної особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтенції суб'єктивно-модального вияву реалізуються в особливому розподілі предикативних та релятивних відрізків висловлення, в авторській оцінці повідомлюваного. Їхніми релевантними маркерами слугують вставні та вставлені конструкції, які начебто перебувають у синтаксичній ізоляції, оскільки виступають ускладнювальними реченневими структурами, проте виразно передають комунікативну інтенцію. Окремішні суб'єктивні зони, що утворюють у межах того чи того висловлення вставні та вставлені синтаксеми, сприяють увиразненню авторської позиції та думки.

За словами Г. Колшанського, будь-яке висловлення двојрусне, складається з основного, предметно-логічного змісту та оцінно-емоційного: якщо перший ярус передає певну інформацію, то другий – ставлення мовця до цієї інформації [5, с. 140-141]. Суб'єктивна модальність утворює «зовнішню» модальну рамку, поряд із внутрішньою – об'єктивною модальністю, яка, зрозуміло, передає семантику реальності / ірреальності, якісь темпоральні характеристики. Якщо ступінь достовірності знань мовця про довкілля (предмети, особи, ознаки, обставини, дії) досить відносний, вірогідний, то на пропозицію нашаровуються різноманітні семантичні відтінки суб'єктивної модальності, одним із засобів вираження якої і слугують вставні слова, або модальні синтаксеми (термін І. Вихованця), що виражають ставлення мовця до висловленої ним думки [1, с. 276].

Вставні та вставлені конструкції були предметом лінгвістичних розвідок здавна. Їх розглядали як особливий різновид втручених і внесених речень, як засоби реалізації категорій модусу, суб'єктивної та об'єктивної модальності, серед ускладнювальних компонентів простого речення, як структури, що вимагають особливого пунктуаційного оформлення (І. Вихованець, Н. Гуїванюк, А. Загнітко, В. Жайворонок, М. Кобилянська, Б. Кулик, О. Огоновський, О. Семотюк, І. Слинько, В. Ткачук, В. Шинкарук, І. Ющук та ін.). Дослідники зазвичай

кваліфікують вставні слова, словосполучення та речення як форми, що вводять у речення на семантико-комунікативному рівні для вираження ставлення до повідомленого з погляду його ймовірності чи неймовірності, емоційної оцінки, ступеня звичайності, способу оформлення думок, активізації співрозмовника [8, с. 378]. Однак незважаючи на значні напрацювання в синтаксичній теорії, що мають стосунок передусім до визначення лінгвістичного статусу вставних і вставлених конструкцій, їхнього походження, стилістики і правил пунктуації, ще й досі не розв'язаними залишаються питання, пов'язані з комунікативним спрямуванням цих синтаксичних одиниць, їхніми валентнісними можливостями відображати інтенції мовця.

Мета статті – визначити типологічні вияви суб'єктивно-модальних інтенцій у текстовій комунікації, схарактеризувати функційний потенціал і роль вставних і вставлених конструкцій як граматичних маркерів у процесі вербалізації інтенційного простору мовної особистості.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Розмаїття життєвих повсякденних ситуацій, стильова диференціація мовлення породжує різноманітні типи дискурсів, розвиває комунікативні інтенції: інтелектуальні судження та волевиявлення мовця, емоційно-оцінні та суб'єктивно-авторські погляди щодо повідомлюваного чи побаченого, мовленнєві наміри, пов'язані з намаганням адресанта встановити контакт зі співрозмовником або активізувати його увагу. За нашими спостереженнями, категорія комунікативної інтенції вербалізує досить широкий спектр інтенційних потреб. Наприклад, *когнітивно-ментальні інтенції* мають стосунок до когнітивних структур свідомості, ментальної репрезентації світу й інтелекту людини, емоційно-оцінної сфери мовної особистості; *комунікативно-модальні інтенції* репрезентують інтенційні потреби мовця, зосереджені на вираженні основних комунікативних потреб: розповісти, з'ясувати чи уточнити інформацію, спонукати співрозмовника до дії, наказати, попросити, заборонити тощо. *Дискурсивно-жанрові інтенції* вербалізують функційно-змістові конструкти, текстові масиви, мовленнєві жанри, що увиразнюють національно-культурні особливості комунікантів та специфіку української мови загалом [11, с. 360 – 364].

Суб'єктивно-модальні інтенції експлікують у текстовій комунікації суб'єкта мовлення, автора конкретного висловлення, носія різноманітних інтенційних станів. Крім глобальної інтенції (запиту, спонукання, розповідності, аргументування тощо), мовець уводить ще

один план – індивідуально-авторський, суб'єктивний, що передає його безпосередню оцінку повідомлюваної інформації. До типологічних виявів суб'єктивно-модальних інтенцій належать авторизовані інтенції, що репрезентують авторську позицію, указують на додаткове джерело інформації, апеляцію мовця до осіб, які не беруть безпосередньої участі в процесі спілкування, проте їхній досвід, спостереження є важливими для успішного плину комунікації; інтенції достовірності й гіпотетичності, пов'язані з модусною категорією персуазивності, яка відображає кваліфікацію мовцем повідомлюваного в плані впевненості / невпевненості, імовірності та вірогідності.

Суб'єктивна природа **авторизованих інтенцій** очевидна, адже вони передають особистий погляд автора на певну ситуацію: *Писати з честю, жити з честю – це, я певен, бажання кожного, бажання також і моє* (О. Гончар); – *По-моєму, давно назріла потреба створити управління басейну Дніпра, якому слід підпорядкувати все* (І. Цюпа); *Роботу над реєстром словника варто, на наше переконання, розпочати саме з тих частин мови і, в їхніх межах, з тих словотвірних категорій та розрядів слів, склад яких сьогодні активно оновлюється* (Є. Карпіловська); – *Це ж ти, мамо, сподіваюсь, пожартувала?* (О. Гончар). Як зауважує Г. Золотова, авторизація – це «полісуб'єктне ускладнення конструкції речення вказівкою на «автора» оцінки, сприйняття, мовлення-думки» [4, с. 430]. Саме наявність авторського ставлення до інформації, суб'єктивна оцінка мовця формує прагматику текстової комунікації і реалізується синтаксичними конструктами на зразок *я вважаю, я певен, сподіваюсь, по-моєму, на мою думку, як на мене, на наше переконання*, що слугують виразними маркерами авторизованих інтенцій.

Суб'єктивно-модальну інтенцію маркує і так званий суб'єкт спільної думки (ми): «я» + хтось, напр.: *Сподіваємось, що високі ухвали надійно втіляться в життя, що ми будемо цього разу гарантовані від бюрократичного крутіїства* (О. Гончар); *Будемо сподіватися, що внесок нашої школи в справу відродження отруєної душі нашого молодого покоління буде великим і вирішальним* (Ю. Шевельов).

Варто зауважити, що в контексті теорії Ш. Баллі про поділ речення на диктум і модус суб'єктивно-модальні інтенції представлені в головній модусній частині складнопідрядного речення: *Я певен, що умови зараз винятково сприятливі для цілковитого відродження української мови в усіх її законних правах* (О. Гончар); [Мавка:] *Мені здається, що жила я завжди* (Леся Українка); *Думаю, що було б добре і для нашого письменства хосенно, коли б отсі вірші могли*

появитися друком (Б. Лепкий); – **Гадаю**, що нам тут нема що довго стояти (Б. Лепкий). У таких конструкціях головна частина еквівалентна суб'єктивно-модальній синтаксемі (*безперечно, напевно, по-моєму, на мою гадку* та ін.), що дає підстави визнати синтаксичну синонімію складнопідрядних речень з'ясувального типу з простими реченнями, ускладненими вставними конструкціями. І навпаки – окремі модальні синтаксеми можна трансформувати в складнопідрядні речення, унаслідок чого виявляються активні функційні можливості суб'єкта комунікації, пор.: *віриться – я вірю, що: **Віриться**, що чистим патріотичним почуттям проросте така поезія в душах сучасного юнацтва* (О. Гончар); *думається – я думаю, що: **Думається**, що в цьому явищі, на тлі нашої майже безнадійної долі, коріниться наша надія: значить, сумління наше не приспане, чуйність наша чатує, серце наше – живе* (Є. Маланюк). Деякі дослідники зазначені формально-семантичні співвідношення між синтаксичними одиницями кваліфікують як деривацію [2, с. 145], кореферентність [3, с. 8], вторинну предикацію [6, с. 372].

Авторизовані інтенції пов'язані з інтертекстуальністю, зі зверненням основного суб'єкта комунікації до знань та досвіду осіб, не задіяних у безпосередній інтеракції, напр.: **Як довідуємось із преси**, це питання, зважаючи на численні пропозиції громадськості, буде розглядатися найближчим часом у Верховній Раді України (О. Гончар); **У Вербний тиждень, за народними віруваннями**, не можна сіяти городини (З журналу); – *Ох, кумко-любо, Васютко злотна... Життя – то трояка ружа, казала колись моя свекруха, дай їй царство небесне* (М. Матіос); – *Ти хотіла, як тепер молоді висловлюються, загнути старого?* (Ірина Вільде).

Синтаксеми на зразок як відомо, як ви знаєте, мовляв, за словами..., кажуть передають переповідну модальність, указують на джерело повідомлення, апеляцію до попередньо набутих знань адресата. Важливого значення тут набувають екстралінгвальні чинники: пресупозиція та інтелектуальні можливості спілкувальників, їхня прагматична компетентність, напр.: **Як відомо вам**, не всі схвалюють створення нашого Товариства (О. Гончар); **За спостереженнями Т. М. Спільник**, «градаційні висловлення можуть ускладнюватися значенням причини» (К. Городенська); **Як відзначають лінгвісти**, функційний аспект інтенсифікаторів збігається з функційним аспектом експресивності (М. Вінтонів); *Або пісню утни голосну, не смутну, щоб, мовляв, засміялося лихо* (Леся Українка); – **А то як кажуть**: жартувала баба з колесом та у спицях застрягла (Ірина Вільде).

Авторизація й індивідуально-авторське, суб'єктивне ставлення мовця до повідомленого чи побаченого дуже тісно межують з аксіологічними параметрами уснорозмовної чи текстової комунікації – оцінкою, емоційністю, експресивністю. На думку В. Ткачука, семантичну домінанту суб'єктивної модальності найкраще окреслює слово «оцінка»: мовець оцінює зміст речення і передає модельовану дійсність, наявну в його психіці [10, с. 48]. Деякі суб'єктивно-модальні синтаксеми оптимально вербалізують світ людських емоцій та почуттів, уповні виражають емоційно-оцінну семантику (*на щастя, на жаль, на сором, як на гріх, на диво, на біду, шкода*), напр.: – **На щастя**, дитина скоро заспокоїлась і затихла (Ю. Збанацький); – **На жаль**, світ побудований так, що щастя людства здобувається ціною чийхсь страждань (О. Довженко); *Але ж, на лихо*, я не прагнув трону, свободи прагнув, честі і ума (Л. Костенко); *Увесь тиждень стояли теплі сонячні дні, а у вихідні, як на гріх, задощило* (Г. Тютюнник); *У мене недавно на городі Червона Рожка зацвіла, і треба ж, на біду, край неї Хміль пустився* (Є. Гребінка).

У парадигмі суб'єктивно-модальних інтенцій виокремлюємо **інтенції достовірності**, що вказують на ступінь обізнаності мовця про певні факти, події, а тому спрямовані на вираження вірогідності повідомленого, упевненості та висновковості. З-поміж засобів реалізації – низка суб'єктивно-модальних синтаксем: *справді, безперечно, звичайно, звісно, отже, по суті, зрештою, нарешті* та ін. Напр.: **Звичайно**, інформація має бути чесною і правдивою, як зерно для посіву (Є. Сверстюк); *Українські степи – це й наше легендарне минуле, і жива, напружена сучасність, і, звісно, люди* (О. Гончар); **Отже**, своєрідність мови – це своєрідність мислення (Ю. Шевельов); **Нарешті**, може бути високе служіння з відреченням від власних інтересів і пристрастей (Є. Сверстюк).

Вставні синтаксеми *по-перше, по-друге, до речі, власне, зокрема, наприклад, взагалі* мовці використовують для передавання логічного впорядкування мовлення, виділення основної інформації, увиразнення результату, пор.: – **По-перше**, куди ж я її дам між чужих людей? **А по-друге**, припустімо, що Дарка закінчить гімназію, а далі що? (Ірина Вільде); **До речі**, цикл поезій «У казематі» – найодвертіша сповідь Шевченкова перед людьми і Богом (Є. Сверстюк); **Власне**, люди байдужі й безпринципні вносять скрізь плутанину (Є. Сверстюк); *Найстаріші зразки живої української мови й національної міфологічно-фольклорної традиції М. Грушевський та деякі інші вчені співвідносять із IV – VI ст. н. е., звідки дійшли до нас окремі сталі вирази (ідіоми), що вживалися, зокрема, в обрядовій творчості –*

похоронних голосіннях, заклинаннях, колискових піснях та ін. (М. Наенко).

Семантика достовірності підсилює основне модальне значення висловлення, здебільшого розповідного за комунікативною настановою, і «накладається на граматичний ґрунт речення, утворюючи начебто другий шар модального значення в змістовій структурі висловлення» [9, с. 158]. Напр.: *Українській культурі в цьому історичному процесі, без сумніву, належить місце найважливіше, визначальне* (О. Гончар); *Тичина, по суті, перший з європейських поетів дав поетичне втілення владної пристрасті сучасної людини – її пориванню в космос* (О. Гончар). В основі ситуації достовірності лежить, як бачимо, інтелектуальний (раціональний) тип оцінки, зокрема оцінка мовцем повноти своїх знань щодо того, якою мірою пропозиція відповідає дійсності. Модальні синтаксеми як репрезентанти суб'єктивної модальності передають авторську позицію, висновок суб'єктивної думки, особистісне бачення певних життєвих реалій.

Персуазивність виражає ступінь пізнання мовцем зв'язків і відношень дійсності; «вона суб'єктивна в тому розумінні, що завжди пов'язана з висновками мовця» [12, с. 41], з його твердими переконаннями, рішучістю, упевненістю. Цю інтенцію автор реалізує за допомогою синтаксем *правда, щоправда, справді, по правді кажучи*, напр.: *Щоправда, розвиток національної української культури великою мірою гальмувався тим, що змушена вона була виявити себе в умовах, по суті, колоніальних, бездержавних, де навіть українська школа була заборонена як щось кримінальне* (О. Гончар); *Справді, поняття «національна честь» не записали в Конституцію* (Є. Сверстюк); *По правді сказати, нема сьогодні за двісті рублів десятини* (У. Самчук).

У межах суб'єктивно-модальних інтенцій виділяємо **інтенції гіпотетичності** (ймовірності, сумніву, припущення, невпевненості, можливості), які реалізують вставні синтаксеми *може, можливо, мабуть, либонь, напевно, певне, очевидно, здається, видно* та ін. Інформаційна база, на основі якої мовець робить припущення, може бути різна, проте вона, на думку суб'єкта мовлення, цілком достатня для того, аби сформулювати власну гіпотезу щодо висловленого, напр.: [Прісцілла:] *Може, вся та справа розвіється, немов лихий туман* (Леся Українка); *Можливо, піснею осінні журавлі підняти голову й заслухатись заставлять* (О. Білаш); *Мабуть, нема уже на світі правди! Мабуть, вона уже за море утекла* (Є. Гребінка); [Єпископ:] *Се покажіть пресвітеру й громаді, і, певне, вас простять* (Леся Українка); *Очевидно, блудний син, узявши батьків спадок,*

переступив ті пороги і пішов у світ без порогів (Є. Сверстюк); – *Надіє, здається, мій старий іде* (М. Стельмах); – *А, видно, над усе у світі бояться руського духу* (С. Скляренко).

Особистісне світосприйняття, багатовекторність пізнавального процесу, життєвий досвід мовця передають висловлення зі **вставленими конструкціями**, які, незважаючи на відносно самостійний характер, слугують засобами реалізації суб'єктивної модальності, оскільки сигналізують про наявність авторської позиції, пов'язаної з комунікативними інтенціями мовця – доповнити зміст основного речення, уточнити інформацію, дати коментар, побіжне зауваження, напр.: *Видувів воронець, облетіли на вітрах маки польові (рано вони зацвітають і швидко гаснуть), зате літо смагляве вже виглядає із-за кучугур* (О. Гончар); *З-за погрібника пахло м'ятою (росло її там, густої та холодно, багато), а від хати несло духом матіоли* (Є. Гуцало); *В щирім серці, в чесних грудях – вірю, знаю! – квіти е!* (В. Симоненко). Та інформація, яку подано в дужках чи за допомогою тире, є додатковою, уточнювальною, пояснювальною, оцінною. Утім, вона має свого автора, містить вказівку на мовця, а тому вставлені конструкції є виразними маркерами суб'єктивно-модальних інтенцій.

Найпоширенішою функцією вставлених синтаксем є уточнення змісту, напр.: *Він впадав біля молоденької невістки Сидора (а біля котрої нової істоти у спідниці він не впадає?), а вона, як годиться порядній жінці, відбивала його зальоти* (Ірина Вільде); доповнення змістового обшину повідомлюваного чи додаткове витлумачення якоїсь інформації, пор.: – *Але чи освідчився він тобі? І коли він гадає з мамою або зо мною (чи чув хто таке? Север має з нею про мене говорити!) поговорити?* (Ірина Вільде); унесення в зміст висловлення побіжного зауваження, пор.: – *Бігме, читав не раз про це в книжках, – чи ви, може, не припускаєте, що я читаю? – що у вас ніколи не подають на стіл голої правди, а завжди з підливою якоїсь фальші* (Ірина Вільде); *Макар Семенович (так звали діда) був у піднесеному настрої* (В. Козаченко).

Як бачимо, типовою для вставлених конструкцій є *інтерпозиція*. *Постпозиція* таких структур нівелює значення вставленості: таке вставлене речення може повністю відокремлюватися від основного й виражати самостійну пропозицію, окрему предикативність. Напр.: *Дивись же на мене, сонце, й засмали мою душу, як засмарило тіло, щоб вона була недоступна для комариного жала... (Я себе ловлю, що до сонця звертаюся, як до живої істоти. Невже се значить, що мені бракує товариства людей?)* (М. Коцюбинський); *Знали, що*

люди працювали в нього від зорі до зорі (А хіба коні не працювали так само? Чому ж мав би наймитів жаліти більше, ніж худібку?) (Грина Вільде).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Вхідження вставних і вставлених конструкцій до системи засобів вираження комунікативної інтенції зумовлене їхньою здатністю експлікувати позицію адресанта, різнобічно відображати інтенційні горизонти комунікантів. Змістовий діапазон суб'єктивно-модальних інтенцій сконцентрований на тому, щоб виокремити власну позицію мовця, увиразнити індивідуально-авторське сприйняття світу, подати уточнювальну інформацію до змісту основного речення. До типологічних виявів суб'єктивно-модальних інтенцій належать три типи інтенцій: **авторизовані інтенції**, які вводять модус суб'єктивної позиції мовця, автора конкретного повідомлення й репрезентують його емоційно-оцінне ставлення до повідомлюваного; **інтенції достовірності**, що увиразнюють семантику вірогідності, впевненості та висновковості; **інтенції гіпотетичності**, які в структурі висловлення передають значення ймовірності, сумніву, припущення, невпевненості й можливості.

Суб'єктивно-модальні інтенції, що пов'язані з категорією суб'єктивності, модальності, модусу, а відтак оприявлюють у процесі уснорозмовного чи текстового дискурсу автора – суб'єкта комунікації, вербалізують не тільки вставні та вставлені конструкції. Інтенційну програму мовця можуть передавати і перформативи, і реченнєві еквіваленти, і дискурсивні висловлення, вивчення й глибокий аналіз яких слугуватиме предметом наших наступних наукових студій.

Список використаних джерел і літератури:

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : [підручник] / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
2. Городенська К. Г. Дери́вація синтаксичних одиниць / К. Г. Городенська. – К. : Наукова думка, 1991. – 192 с.
3. Гуйванюк Н. В. Формально-семантичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць / Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Рута, 1999. – 336 с.
4. Золотова Г. А. Синтаксический словарь : Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса / Г. А. Золотова. – М. : Наука, 1988. – 439 с.
5. Колшанский Г. В. Соотношение субъективных и объективных факторов в языке / Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1975. – 231 с.
6. Кульбабська О. В. Вторинна предикація у простому речення : [монографія] / О. В. Кульбабська. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 672 с.
7. Семотюк О. В. Структурно-семантична та модальна характеристика вставлених конструкцій в українській мові : автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О. В. Семотюк. – Івано-Франківськ, 2010. – 20 с.

8. Слинко І. І. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання : [навч. посібник] / І. І. Слинко, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кубилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.

9. Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность / [отв. ред. А. В. Бондарко]. – Л. : Наука, 1990. – 264 с.

10. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності : [монографія] / В. М. Ткачук. – Тернопіль : Підручники й посібники, 2003. – 240 с.

11. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові : [монографія] / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : «Букрек», 2014. – 412 с.

12. Шинкарук В. Д. Категорії модусу і диктуму у структурі речення : [монографія] / В. Д. Шинкарук. – Чернівці : Рута, 2002. – 272 с.

References:

1. Vykhovanets I. R. Hramatyka ukrainsoi movy. Syntaksys : [pidruchnyk], Kyiv, 1993, 368 p.

2. Horodenska K. H. Deryvatsiia syntaksychnykh odynyts, Kyiv, 1991, 192 p.

3. Huivaniuk N. V. Formalno-semantychni spivvidnoshennia v systemi syntaksychnykh odynyts, Chernivtsi, 1999, 336 p.

4. Zolotova H. A. Syntaksycheskyi slovar : Repertuar elementarnykh edynyts russkoho syntaksysa, Moskva, 1988, 439 p.

5. Kolshanskij G. V. Sootnoshenie sub'ektivnykh i ob'ektivnykh faktorov v yazyke, Moskva, 1975, 231 p.

6. Kulbabska O. V. Vtorynna predykatsiia u prostomu rechennia : [monohrafiia], Chernivtsi, 2011, 672 p.

7. Semotiuk O. V. Strukturno-semantychna ta modalna kharakterystyka vstavlenykh konstruktsii v ukrainsoi movi, Ivano-Frankivsk, 2010, 20 p.

8. Slynko I. I. Syntaksys suchasnoi ukrainsoi movy : Problemni pytannia : [navch. posibnyk], Kyiv, 1994, 670 p.

9. Teoryia funktsyonalnoi hrammatyky. Temporalnost. Modalnost, Lviv, 1990, 264 p.

10. Tkachuk V. M. Katehoriia subiektyvnoi modalnosti : [monohrafiia], Ternopil, 2003, 240 p.

11. Shabat-Savka S. T. Katehoriia komunikatyvnoi intentsii v ukrainsoi movi : [monohrafiia], Chernivtsi, 2014, 412 p.

12. Shynkaruk V. D. Katehoriia modusu i dyktumu u strukturi rechennia : [monohrafiia], Chernivtsi, 2002, 272 p.

Summary

Svitlana Shabat-Savka

Grammatical Markers of Modal Subjective Intentions: Parentheses and Inserted Constructions

The article defines the typological manifestations of modal subjective intentions, thus focusing on the analysis of the authorized intentions, intentions of credibility and intentions of supposition aimed at explicating the author – the main

subject of the communication, as well as at emphasizing the speaker's standpoint, expressing the author's worldview and revealing axiological parameters of text communication. The functional capacity of parentheses and inserted constructions as the relevant markers of the author's intentions, and their core role in the process of verbalization of the linguistic personality's intention space are explored.

Key words: *communicative intention, speaker, subjective modality, utterance, parenthetical syntaxemes, inserted constructions, authorization, verisimilitude, supposition.*

Дата надходження статті: «19» грудня 2015 р.

Дата прийняття до друку: «25» грудня 2015 р.